

Таким чином, декарбонізація ланцюгів постачань у межах зеленої логістики є багатограним процесом, що вимагає поєднання технологічних інновацій, інституційних змін і зміни бізнес-моделей. Успішна реалізація цієї стратегії сприяє не лише досягненню глобальних кліматичних цілей, але й формує нові можливості для сталого економічного зростання. Інтеграція зеленої логістики у виробничо-збутові процеси є одним із ключових інструментів забезпечення екологічної рівноваги, необхідної для довгострокового процвітання суспільства.

Список використаних джерел

1. Корнійко Я. Р., Валявська Н. О. Понятійний апарат та етапи розвитку екологістики. *Економіка та держава*. 2019. №1. С. 43-46
2. Ільницький В. В., Озарко К. С., Юрчик А. І. Роль зеленої логістики в розвитку сталого ланцюга поставок. *Бізнесінформ*. 2023. № 6. С. 33-39
3. Сало Я. В. «Зелена» логістика в Україні: проблеми та перспективи. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 47. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-58>

ЕКОЛОГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ТА СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Яворська Т. І.

д.е.н., професор,

професор кафедри економіки і бізнесу Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного

Стратегічною метою сталого розвитку сільських територій визначено забезпечення збалансованого економічного, демографічного, соціального та екологічного розвитку сільських територій на основі підвищення конкурентоспроможності й дохідності сільськогосподарського виробництва, диверсифікації господарської діяльності та розширення несільськогосподарського підприємництва на селі, охорони й раціонального використання природних, трудових і виробничих ресурсів сільських територій, досягнення соціальних стандартів і нормативів проживання для сільського населення [1].

Ця мета знайшла своє відображення у затвердженій 15 листопада 2024 року Кабінетом міністрів України Стратегії розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на період до 2030 року. Цим документом передбачено забезпечення сталого розвитку сільського господарства і сільських територій, що є основою розвитку аграрного устрою країн Європейського Союзу. Серед напрямків стратегії важливе значення займає формування конкурентоспроможного, стійкого і диверсифікованого аграрного сектору, що забезпечує довгострокову продовольчу безпеку, посилює захист навколишнього природного середовища, включаючи біорізноманіття, пом'якшення наслідків зміни клімату та зміцнення соціально-економічної структури сільських територій.

Стратегія, яка розроблена Урядом, є підготовчим етапом для аграрного сектору до вступу України в ЄС. Вона передбачає досягнення наступних стратегічних цілей сталого розвитку:

- розбудова інклюзивної політики розвитку сільського господарства та сільських територій: інституційна спроможність;
- гарантування суспільних потреб у високоякісних, поживних і безпечних харчових продуктах та досягнення продовольчої безпеки;
- забезпечення стійкості сільськогосподарського сектору: підтримка справедливого доходу виробників та підвищення їх конкурентоспроможності;
- ефективне використання земель: розмінування, земельна реформа;

- розбудова кліматично орієнтованого сільського господарства: пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптація до них;
- модернізація аграрного сектору: розвиток переробки, інновації, цифровізація та обмін знаннями;
- створення умов для розвитку сільських територій [2].

Виділення екологічних критеріїв в оцінці сталого розвитку сільського господарства та сільських територій є важливим аспектом у даній Стратегії. Довгий час і дотепер вони були останніми у господарській діяльності та політиці держави. На відміну від країн Європейського Союзу, в Україні у першу чергу перевага надавалася економічним критеріям і трохи менше - соціальним.

Відомі англійські вчені Д. Пірс та К. Тернер виділяють три основні підходи, які доводять переваги екологічних критеріїв над економічними [3]:

- розумна людина не повинна орієнтуватись лише на економічну раціональність, їй слід більше уваги при діляти благам загального користування, використання яких спричиняє зовнішні ефекти;
- новий підхід до економічного розвитку вимагає відтворення самої економічної системи і всіх її складових на сталій основі;
- з часом економічний розвиток повинен ставати все більш нейтральним щодо навколишнього середовища, впливи на нього повинні звестися до мінімуму.

Серед семи стратегічних цілей Стратегії розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на період до 2030 року, дві повністю відповідають екологічному напрямку. Зокрема, це Стратегічна ціль 4. Ефективне використання земель: розмінування, земельна реформа та 5. Кліматично орієнтоване сільське господарство: пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптація до них.

Стратегічна ціль 4 виділяє завдання щодо здійснення земельної реформи (оприлюднення результатів моніторингу ринку землі, оцінка вартості землі, створення Національного геоportалу) та сприяння сталому розвитку та ефективному використанню ґрунту, повітря та води, у тому числі шляхом зниження залежності від хімікатів (ґрунтується на передумові, що природні ресурси можна використовувати так, щоб не допустити їх скорочення і виснаження).

Основними завданнями Стратегічної цілі 5 є:

Завдання 1. Сприяння пом'якшенню наслідків зміни клімату та адаптації до них (підвищення рівня водопостачання для зрошення земель, перехід до кліматично орієнтованого сільського господарства, впровадження стратегії «Від ферми до столу», розвиток органічного землеробства та циркулярної біоекономіки, виробництво енергії з біомаси, запобігання утворенню харчових відходів і втрат);

Завдання 2. Припинення втрати біорізноманіття, покращення екосистемних послуг і збереженню середовищ існування та ландшафтів (впровадження спрощеної реєстрації насіння, вдосконалення законодавства про ГМО, реєстрація та застосування добрив, використання органічних добрив, розміщення засобів захисту рослин (ЗЗР) на ринку в ЄС) [2].

Для оцінки екологічного стану селищ, міст, окремих територій, регіонів та всієї України, треба мати систему базових індикаторів, які не лише характеризують стан довкілля, але й можуть бути придатними для прогнозування екологічних змін. Система показників також має відповідати міжнародним вимогам та стандартам ЄС, незважаючи на особливості перехідного періоду в Україні та наявності воєнних дій.

Основними індикаторами реалізації Стратегії, які дадуть змогу оцінити результати реалізації екологічної державної політики у сфері розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні до 2030 року, є показники:

- підвищення частки сільськогосподарських угідь під органічним виробництвом у загальній площі сільськогосподарських угідь від 0,6 у 2022 році до 1,1 % у 2030 році;

- збільшення від 23 до 60 % використаних або перероблених відходів сільського господарства;
- підвищення відсотку використаних або перероблених відходів харчової промисловості від 79 у 2022 році до 85 % у 2030 році.

По інших завданнях індикатори не визначені у зв'язку із відсутністю метаданих по них.

Сталий розвиток сільського господарства і сільських територій у контексті екологічної безпеки є певним викликом для уряду України та для вітчизняних науковців. Відповідь на цей виклик дозволить, з одного боку, розробити та впровадити нову модель екосоціальної економіки сільських територій, що спрямована на всебічне покращення якості людського життя. А з іншого боку, вона слугуватиме фундаментом для євроінтеграційного процесу України, оскільки критерії сталого розвитку та екологічної безпеки будуть першочерговими.

Довгий час економіка і екологія розвивалися паралельно, незалежно один від одного. Більша увага приділялася проблемам взаємодії людства з навколишнім середовищем. Тому державна політика у сфері сільського господарства та сільських територій України потребує значної переоцінки підходів до її формування, чіткого визначення пріоритетів, завдань та ефективних шляхів розв'язання галузевих проблем сільського господарства та харчової промисловості і в першу чергу із врахуванням екологічних пріоритетів та вимагає імплементації кращих європейських механізмів та стандартів державної аграрної політики, враховуючи потреби всіх груп виробників, особливо малих форм господарювання.

Список використаних джерел

1. Гадзало Я. М., Жук В. М., Могилова М. М. та ін. Наукові основи і стратегічні пріоритети сталого розвитку сільських територій України / за ред. Я.М. Гадзала. Київ: ННЦ «ІАЕ», 2019. 40 с.
2. Про схвалення Стратегії розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025-2027 роках : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 листопада 2024 р. № 1163-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1163-2024-%D1%80#Text> (дата звернення 04.12.2024).
3. Pears D. Turner K., Bateman I. Environmental Economics. An Elementary Introduction. The John Hopkins University Press, Baltimore, 1993.
4. Стегней М. І. Екологічні пріоритети розвитку сільських територій *Економіка та держава*. 2015. № 1. С. 17-21. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/1_2015/5.pdf (дата звернення 02.12.2024).